

Sygn. akt II UK 236/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku H. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 kwietnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 stycznia 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 stycznia 2012 r. oddalił apelację wnioskodawczynie H. C. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 1 czerwca 2011 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 maja 2010 r. odmawiającej przyznania jej prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

W sprawie tej ustalono, że urodzona 4 listopada 1954 r. wnioskodawczyni w okresach od 1 czerwca 1974 r. do 29 lipca 1977 r., od 1 kwietnia 1978 r. do 28 lutego 1981 r. od 1 kwietnia 1981 r. do 20 listopada 1986 r. i od 17 września 1990 r. do 31 grudnia 1998 r. była zatrudniona w PLL LOT S.A. w W. na stanowiskach: kasjer lotniczy, starszy kasjer lotniczy i samodzielny kasjer lotniczy. Łącznie wykazała 24 lata, 4 miesiące i 9 dni stażu pracy. Świadectwo pracy w szczególnych warunkach z dnia 14 czerwca 2010 r. stwierdzało, że w okresie od 1 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1999 r. wnioskodawczyni wykonywała stale i w pełnym wymiarze prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, które wymienione zostały w wykazie A dział XIV (poz. 5), stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.) i analogicznej pozycji wykazu do zarządzenia resortowego na stanowiskach: kasjera lotniczego, starszego kasjera lotniczego lub samodzielnego kasjera lotniczego. W okresie od stycznia 1991 r. do października 2004 r. wnioskodawczyni otrzymywała dodatek szkodliwy jako odrębny składnik wynagrodzenia w oparciu o art. 27 Układu Zbiorowego Pracy PLL LOT. W zakresach czynności wnioskodawczyni ujęto zapis o obsłudze dalekopisu, a nie komputera. W 2007 r. otrzymała zaświadczenie lekarskie o pracy w szklach korekcyjnych do pracy przy monitorze. Monitory komputerowe pojawiły się w 1979 r. lub w 1980 r. na lotnisku i w biurze miejskim we Wrocławiu jako wyposażenie stanowisk pracy. Nie było osobnych sal rezerwacji biletów. Wszystkie informacje o taryfach, rezerwacjach, lotach, przedsprzedaży i sprzedaży, zawarte były w komputerze i widoczne na monitorze. Od pracy przy monitorach odsunięto kobiety ciężarne, ponadto wprowadzono 5-minutowe przerwy po każdej przepracowanej godzinie. Kasjerki same decydowały, jak korzystać z prawa do przerwy, „zwykle wcześniej wychodziły do domu”. Poza włożeniem pieniędzy do kasy i sporadycznymi przypadkami wypełniania biletów długopisem, praca kasjerki polegała na stałym kontakcie z monitorem, na którym stale śledziły informacje co do odwołania lotu, opóźnień, zmian taryf, a także depesze informujące o nietypowym składzie osób, czy bagażu na pokładzie samolotu. Wnioskodawczyni była zatrudniona jako kasjerka w grupie pracowników administracyjno-biurowych. Dla tej grupy pracowników zatrudnienie przy obsłudze

monitora ekranowego oceniane jest na „małym poziomie ryzyka”. W opracowanym przez Instytut Medycyny Pracy - Zakład Szkodliwości Fizycznych w Ł. „Sprawozdaniu z kontroli stanowisk pracy operatorów wyświetlaczy i monitorów ekranowych oraz wytyczne w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na tych stanowiskach dla pomieszczeń PLL LOT w Warszawie” z dnia 18 września 1995 r. wskazano, że „dla osób zdrowych dorosłych w normalnym stanie fizycznym praca przy monitorach ekranowych nie jest szkodliwa, choć stwarza pewne uciążliwości nadające się do wyeliminowania”.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawczyni rozpoczęła pracę z komputerem od stycznia 1980 r., ponieważ komputeryzacja w okresie wcześniejszym „nie była powszechna, a wnioskodawczyni nie wykazała, by pracowała z tym urządzeniem wcześniej”. Uzyskana od biegłej opinia, którą Sąd uznał za wystarczającą, nie dała podstaw do przyjęcia, że praca wnioskodawczyni w spornym okresie była pracą w szczególnych warunkach, bowiem „nie zostały spełnione wymagania przewidziane w wykazie A działu XIV-tego poz. 5 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. i zarządzeniu resortowym jako prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych”. Ponadto staż pracy wnioskodawczyni w warunkach szczególnych, przyjmując hipotetycznie, że w takich pracowała - można by było liczyć co najwyżej od 1 stycznia 1980 r. (z przerwami na urlopy wychowawcze). Ponadto wnioskodawczyni nie wykonywała stale i w pełnym wymiarze pracy obciążającej wzrok, bowiem oprócz przysługujących jej przerw w pracy „wykonywała czynności liczenia i zdawania kasy, wystawiała ‘ręcznie’ bilety i prowadziła rutynowe rozmowy z klientami”.

Rozpoznając apelację wnioskodawczyni Sąd Apelacyjny uzupełnił ustalenia Sądu pierwszej instancji. Wynikało z nich, że terminale rezerwacyjne używane w spornym okresie były monitorami ekranowymi („urządzeniami pozwalającymi na zdalną pracę z systemem komputerowym”). Były to urządzenia składające się z klawiatury oraz ekranu, które pozwalały na pracę w trybie graficznym, z koniecznością stosowania bardzo rozbudowanego systemu kodów. Podczas korzystania z takiego terminala kasjer był skupiony przede wszystkim na wprowadzaniu wymaganych kodów numerycznych i literowych. Monitory kineskopowe używane w PLL LOT w spornym okresie również aktualnie są

użytkowane w pracy biurowej. Monitor ekranowy wytwarzał pola elektromagnetyczne o małych natężeniach i powinien być ustawiony w odległości 60 cm od drugiego. „Precyzyjne widzenie szczegółów i barw przedmiotów znajdujących się w środku pola widzenia jest tożsame z widzeniem dokładnym, dobrym i wyraźnym. Odległość dobrego i wyraźnego widzenia jest to minimalna odległość między przedmiotem a okiem, przy której przedmiot jest ostro widziany bez wysiłku. Odległość dobrego widzenia nie jest stałą fizyczną, ponieważ nawet u ludzi bez wad wzroku może przybierać różne wartości. Pomiar tej odległości dla określonego człowieka polega na jego subiektywnej ocenie, a więc nie jest precyzyjny. Praca z monitorem ekranowym pracownika biurowego lub kasjerki nie wymaga precyzyjnego widzenia w takim samym zakresie, jak np. w kartografii”. Wprawdzie wnioskodawczyni wykonywała pracę kasjerki z wykorzystaniem monitora ekranowego, ale nie polegała ona na obsłudze monitorów ekranowych przez operatorów, którzy wykonują „czynności związane z instalowaniem, obsługiwaniem, regulowaniem, konserwowaniem, czyszczeniem lub przemieszczaniem maszyny”. Tymczasem wnioskodawczyni wykonywała pracę kasjera lotniczego przy użyciu monitora ekranowego jako narzędzia pracy. Ponadto praca wnioskodawczyni przy systemach rezerwujących na stanowiskach kasjerskich przy użyciu monitorów ekranowych wskazanych i określonych w piśmie z dnia 29 sierpnia 2011 r. nie była pracą szczególnie obciążającą narząd wzroku i wymagającą precyzyjnego widzenia.

Nie ma przeciwwskazań do zatrudnienia operatorów monitorów ekranowych w razie stosowania przerw w pracy, niezbędnych „dla rekreacji wzroku”, które powinny być stosowane w określonych odstępach czasu i sprawiają, że „w normalnym stanie fizjologicznym praca przy monitorach ekranowych nie jest szkodliwa”.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, a to art. 286 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. przez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z innego biegłego, mimo składanych przez stronę merytorycznych zarzutów do wydanej w sprawie opinii biegłej oraz odmiennych opinii mających charakter opinii prywatnych, które wydawali biegli sądowi w sprawach o tym samym stanie faktycznym i prawnym. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ze względu na rozbieżne orzecznictwo sądów, oparte na rozbieżnych opiniach biegłych. Wymaga

to wykładni budzącego znaczne wątpliwości przepisu, zawartego w poz. 5 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., przez wskazanie, „jaką pracę przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych należy uznać za szczególnie obciążającą wzrok i wymagającą precyzyjnego widzenia, a tym samym za pracę w warunkach szczególnych, a także co należy rozumieć pod pojęciem ‘pracy przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych’ oraz co należy rozumieć pod pojęciem ‘elektroniczny monitor ekranowy’”. Ponadto skarga jest oczywiście uzasadniona ze względu na rażące naruszenie wskazanych przepisów prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy. „Skoro w tym samym stanie faktycznym kilku biegłych sądowych wydaje sprzeczne opinie, a wyłącznie od tych opinii zależy kwestia nabycia prawa do emerytury, to Sąd miał obowiązek powołać kolejną opinię biegłego, a nawet zespołu biegłych, czy też odpowiedniego Instytutu, a zakresem dodatkowych opinii objąć także wyjaśnienie wzajemnych sprzeczności w opiniach wydanych w poszczególnych sprawach”.

Skarżąca twierdziła, że pracowała przy obsłudze elektronicznego monitora ekranowego od 1974 r., który „był sprzętem starej generacji, którego szkodliwość oraz wpływ na wydolność i stan organizmu były nieporównanie większe niż oddziaływanie współczesnych monitorów. Ze względu na konieczność stałego wprowadzania długich i podobnych do siebie kodów, a także sczytywania informacji podanych w małych tabelkach, bez możliwości powiększenia, wykonywana przez nią obsługa monitora szczególnie obciążała wzrok i wymagała precyzyjnego widzenia. Takie też musiało być *ratio legis* uregulowania zawartego w poz. 5, dział Nr XIV wykazu A”.

W konsekwencji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej według norm przepisanych, a także o rozpoznanie sprawy na rozprawie.

Sąd Najwyższy, zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, ponieważ sformułowane w niej zagadnienie prawne nie było istotne, ale uzależnione od ustaleń faktycznych, bez potrzeby jurysdykcyjnego wyjaśnienia pojęcia: „praca przy

obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych” ani pojęcia „elektroniczny monitor ekranowy”.

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych podstaw.

Wstępnie i dla porządku Sąd Najwyższy wskazuje, że zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powoływanie nowych faktów i dowodów, w tym z opinii biegłych dopuszczonych i przeprowadzonych w sprawach innych ubezpieczonych, o co wносиła skarżąca w piśmie procesowym z dnia 1 czerwca 2012 r., które zresztą nie były istotne ani pomocne przy merytorycznym osądzie skargi kasacyjnej. W tej sytuacji Sąd Najwyższy jedynie incydentalnie sygnalizował, że wzmożona ochrona pracy przy obsłudze monitorów ekranowych dla celów emerytalnych była ustanowiona i obowiązywała ze względu na prawno-medyczne kryterium szkodliwości lub uciążliwości wykonywania prac szczególnie obciążających wzrok i wymagających precyzyjnego widzenia (poz. 5 Działu XIV wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.). Wymagało to weryfikacji spornego zatrudnienia skarżącej ze względu na szkodliwy lub uciążliwy charakter prac przy obsłudze monitorów ekranowych odnoszonych do narządu wzroku i wymagania precyzyjnego widzenia. Tymczasem powoływaną przez skarżącą korzystną dla innych ubezpieczonych opinię w spornym zakresie wydał biegły „z zakresu budownictwa, instalacji elektroenergetycznych, teletechnicznych i automatyki”, który wywodził szczególny charakter zatrudnienia przy obsłudze monitorów ekranowych nie tylko ze względu na kryterium szkodliwego oddziaływania na wzrok pracownika, ale także ze względu na obciążenie „układu ruchu, które objawia się bólem mięśni (...), stanami zapalnymi stawów i zwyrodnieniem kręgosłupa”, które nie były objęte normatywnym kryterium „optycznym” szkodliwości lub uciążliwości pracy przy monitorach ekranowych w rozumieniu poz. 5 Działu XIV wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., ograniczonym do wykonywania prac obciążających wzrok lub wymagających precyzyjnego widzenia. Sądy ubezpieczeń społecznych na mają jurysdykcyjnych kompetencji do rozszerzania w drodze wykładni przepisów prawa normatywnie ustalonego kryterium szkodliwego oddziaływania na wzrok pracownika zatrudnienia przy obsłudze monitorów ekranowych na inne lub dalsze przyczyny, związane choćby z występowaniem „pól elektrycznych lub elektromagnetycznych”, które mogły

potencjalnie szkodliwie oddziaływać na inne organy (niż narząd wzroku), przez „duszości, dolegliwości sercowe, uczuleniowe lub zwyrodnieniowe”, bo te nie były objęte normatywnym kryterium „optycznym” w rozumieniu poz. 5 Działu XIV wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Przy ścisłej wykładni tego wyjątkowego (aktualnie już „temporalnego”) kryterium prac obciążających wzrok lub wymagających precyzyjnego widzenia nie można pomijać tych opinii biegłych, którzy wskazywali, że zatrudnianie pracowników administracyjno-biurowych przy obsłudze monitorów ekranowym było i jest oceniane „na niskim poziomie ryzyka” dla wzroku.

Zweryfikowanie przesłanek nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym następuje w oparciu o przepisy prawa obowiązujące w dacie ubiegania się o to świadczenie. Skarżąca ubiegała się o nabycie prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, który stanowi, że ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn. Zastosowanie tej regulacji szczególnej jest obwarowane dalszymi wymaganiami, wynikającymi z „przepisów dotychczasowych”, które nie poddają się wykładni rozszerzającej.

Według stosowanych do osądzenia rozpoznawanej sprawy „przepisów dotychczasowych”, dla celów ustalenia spornych szczególnych uprawnień emerytalnych, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważano pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia i tylko w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk pracy ustalone na podstawie dotychczasowych przepisów (art. 32 ust. 2 tej ustawy). W tym zakresie skarżąca odwoływała się do pozycji 5 Działu XIV wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., który uznawał za takie zatrudnienie - prace szczególnie obciążające wzrok i wymagające precyzyjnego widzenia, w tym wykonywane przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. Należało mieć na uwadze, że w spornych okresach skarżąca wykonywała zatrudnienie na stanowiskach kasjera, starszego i

samodzielnego kasjera lotniczego, które były już nomenklaturowo odmienne od zawodów, wykonywanych przez pracowników wykonujących stale i w pełnym wymiarze czasu pracy uciążliwe dla zdrowia zatrudnienie przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. To, że skarżąca posługiwała się monitorem ekranowym przy wykonywaniu pracy kasjerki nie jest stanem szczególnym lub nadzwyczajnym, zwłaszcza w dobie niemal powszechnej komputeryzacji rozmaitych stanowisk pracy. Praca z użyciem monitora ekranowego nie może być *a priori* ani bezwarunkowo uznana za szczególne zatrudnienie, gdyż mogłoby to prowadzić do nieuprawnionego stanowiska, że każdy pracownik korzystający z monitora ekranowego nie tylko w pracy, ale najczęściej także powszechnie w innym środowisku, byłby zatrudniony w szkodliwych warunkach pracy. Dlatego co do zasady praca z użyciem komputera nie jest uznawana za zatrudnienie w szczególnych warunkach dla celów emerytalnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2012 r., I UK 118/11, dotychczas niepublikowany).

Podstawowym normatywnym założeniem i zarazem zasadniczym kryterium ustalania uprawnień emerytalnych z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach pracy mogą być tylko okresy zatrudnienia przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Takiej kwalifikacji prawnej podlega wyłącznie praca przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, jeżeli szkodliwie oddziaływała na wzrok pracownika i wymagała precyzyjnego widzenia, bo z tej przyczyny została ujęta w wykazie prac szkodliwych ustalonym na podstawie przepisów dotychczasowych. Odwołanie się do przepisów dotychczasowych oznacza potrzebę uwzględnienia nie tylko regulacji normatywnych w nich zawartych, ale także ugruntowanej ich wykładni. Ustalanie prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym ze względu na wykonywanie w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, w przypadkach wskazanych w obowiązujących wykazach prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (§ 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.), nie budziło kontrowersji. Przeciwnie, wymaganie świadczenia takich prac stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy nie wykraczało poza ustawowe upoważnienie do sprecyzowania w akcie wykonawczym (w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r.) tego rodzaju warunków szczególnego charakteru zatrudnienia, po których spełnieniu pracownikom

przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym. W takim stanie normatywnym, tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy szczególnego zatrudnienia dla celów emerytalnych wymagały ustalenia znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości prac wymagających wysokiej „optycznej” sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne, stan narządu wzroku i wymaganie precyzyjnego widzenia. Taki warunek był spełniony, jeżeli pracownik stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał szkodliwe lub uciążliwe prace szczególnie obciążające wzrok i wymagających precyzyjnego widzenia. „Niestale” świadczenie takiego uciążliwego zatrudnienia wyklucza dopuszczalność uznania spornej pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze już wskutek niespełnienia warunku świadczenia takiego zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329). Tymczasem praca skarżącej na stanowiskach kasjerki polegała nie tylko na obsłudze monitora ekranowego, ale wymagała ponadto rozmów z klientami, w tym rozmów telefonicznych, liczenia pieniędzy za wystawione bilety lub czynności zdawania utargu. Taka „mieszana” natura wykonywanych obowiązków kasjerki wykluczała uznanie tej pracy za stałą obsługę monitora ekranowego, zwłaszcza że uciążliwości spornej pracy były „kompensowane” przez używanie filtrów ochronnych, okularów korekcyjnych do pracy z komputerem oraz korzystanie z periodycznych (cogodzinnych) przerw w pracy.

Takie złożone okoliczności sprawy oznaczały, że warunek wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymagany dla nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym na podstawie art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), miał umocowanie w przepisach dotychczasowych (art. 32 ust. 4 tej ustawy), ale Sąd Apelacyjny był uprawniony do oceny, że okresy zatrudnienia skarżącej na stanowiskach kasjerki, która nie wykonywała tego zatrudnienia (obciążającego narząd wzroku i wymagającego precyzyjnego widzenia) w pełnym wymiarze czasu pracy, nie są okresami pracy w szczególnych warunkach dla potrzeb nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. Nie wystarczało zatem samo posługiwanie się przez skarżącą w pracy monitorem

ekranowym już ze względu na „niestały” czas korzystania z tego urządzenia elektronicznego. Sąd Najwyższy miał ponadto na uwadze to, że Sąd pierwszej instancji wykazał, iż nawet przy uznaniu kwalifikowanego charakteru zatrudnienia skarżącej na stanowiskach kasjera lotniczego, staż tej pracy z wykorzystaniem monitora elektronicznego był niższy od 15-letniego okresu szczególnego zatrudnienia ustawowo wymaganego do przyznania jej emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Powyższe prowadziło do wyrażenia poglądu, że praca kasjera lotniczego z wykorzystaniem monitora ekranowego, której uciążliwości były „kompensowane” przez stosowanie filtrów ochronnych, używanie okularów korekcyjnych do pracy przy komputerze oraz cykliczne przerwy w jej świadczeniu (w celu „rekreacji wzroku”), polegająca na wykonywaniu także innych czynności, które nie obciążały narządu wzroku i nie wymagały precyzyjnego widzenia (np. w czasie rozmów z klientami, pobierania i rozliczania środków pieniężnych za bilety lotnicze lub zdawania utargu), nie wymagała stałego świadczenia tego uciążliwego zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, przeto okresy tej pracy nie podlegają uwzględnieniu do stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, koniecznego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach w związku z § 2 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wielu emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze), tj. nie stanowią zatrudnienia, o którym mowa w poz. 5 wykazu A działu XIV załącznika do tego rozporządzenia. To, że niektórzy ubezpieczeni mogli na podstawie prawomocnych wyroków sądowych uzyskać wcześniejsze uprawnienia emerytalne z tytułu stażu pracy na stanowiskach kasjerów lotniczych, nie oznacza, że skarżącej przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym z tytułu tego zatrudnienia, które nie miało szczególnego charakteru prawnego w rozumieniu omówionych regulacji prawnych. W konsekwencji Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.